Uzasadnienie do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja nad Bobrem PLH020054

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenia dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Ostoja nad Bobrem PLH020054 zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 12 grudnia 2008 r., którą opublikowano w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej 13 lutego 2009 r. (wejście w życie dnia 6 marca 2009 r.), a wyznaczono w celu ochrony przedmiotów ochrony wymienionych w Załączniku I i II Dyrektywy siedliskowej tj.:

3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis)*

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*)

*6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie)

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandelii*

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*)

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion*)

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)

*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*)

*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe

1308 Mopek *Barbastella barbastellus*

1324 Nocek duży *Myotis myotis*

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus (Triturus cristatus cristatus)*

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius,*

6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*

Projekt planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Ostoja nad Bobrem PLH020054 (zwanego dalej Obszarem) został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 *ustawy o ochronie przyrody* oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) *Dyrektywy siedliskowej*.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych, zwanego dalej „PZO" dla Obszaru rozpoczęły się wiosną 2012 roku w ramach realizacji projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski", współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ww. ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Obszar Ostoja nad Bobrem swoim zasięgiem obejmuje powierzchnię 15 373 ha i położony jest na terenie trzech powiatów: lwóweckiego (gminy Lubomierz, Lwówek Śląski i Wleń), jeleniogórskiego (gminy Stara Kamienica i Jeżów Sudecki) a także złotoryjskiego (gminy Świerzawa i Pielgrzymka). Krajobraz obszaru obejmuje dolinę rzeki Bóbr wraz z otaczającymi ją wzgórzami o silnie zróżnicowanej budowie geologicznej. W pokryciu terenu dominuje mozaika lasów, łąk i pastwisk, które w większości stanowią własność mieszaną – własność łączną lub współwłasność państwową i prywatną.

Wśród siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej dobrze zachowane są płaty naturalnych lasów liściastych. Jest to trzecie co do wielkości, po Pogórzu Kaczawskim i Przełomie Pełcznicy, skupisko płatów priorytetowego siedliska zboczowych lasów klonowo-lipowych *Aceri-Tilietum*. Ważną rolę odgrywają tu kwieciste murawy kserotermiczne porastające stoki koło Radomic, bogate w chronione gatunki roślin. W całej Dolinie Bobru spotykane są wystąpienia skał z roślinnością mszysto-paprociową ze zbiorowiskami *Androsacetalia vandellii,* czasem z chronionymi gatunkami paproci.

Ostoja ważna jest ze względu na ochronę nietoperzy. W kościele we Wleniu znajduje się największa na Dolnym Śląsku kolonia rozrodcza nocka dużego *Myotis myotis.* Kolonia zasiedla strych od co najmniej 20 lat. W ostoi odnotowano także znaczące dla regionu sudeckiego populacje motyli z gatunków modraszek telejus *Phengaris teleius* oraz modraszek nausitous *Phengaris nausithous,* zlokalizowane w południowej części obszaru, głównie w okolicach miejscowości Pokrzywnik. Obszar cenny jest również ze względu na ochronę traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* - stwierdzono siedem stanowisk rozrodczych tego gatunku

płaza. W korycie Bobru, na stanowisku w miejscowości Sobota odnotowano populację głowacza białopłetwego *Cottus gobio.*

W trakcie prac terenowych zweryfikowano listę przedmiotów ochrony w obszarze i zaproponowano dodanie siedliska 9190 Kwaśne dąbrowy. Spośród siedlisk leśnych w Obszarze, siedlisko to - po lasach grądowych 9170 - zajmuje największą powierzchnię (ponad 285 ha), co było powodem uznania go za przedmiot ochrony. Stan zachowania i reprezentatywność siedliska w Obszarze oceniono jako B.

W odniesieniu do siedliska:

3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków

oraz gatunków zwierząt:

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

1066 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

5339 Różanka *Rhodeus sericeus amarus*

1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

zaproponowano nadanie oceny D – nieznacząca i tym samym wykreślenie z listy przedmiotów ochrony obszaru.

Podczas badań terenowych nie potwierdzono natomiast występowania siedliska 6410 w obszarze, wobec czego zaproponowano jego usuniecie ze Standardowego Formularza Danych, zwanego dalej „SDF" obszaru.

Powyższe dane pozwoliły na opracowanie i przekazanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zwanej dalej „GDOŚ", wniosku o wprowadzenie zmian do SDF. SDF został zaktualizowany przez GDOŚ w marcu 2014 r. Zaktualizowany Standardowy Formularz Danych Obszaru zawiera aktualną listę przedmiotów ochrony, zmienione parametry siedlisk przyrodniczych (wielkość zajmowanej powierzchni, reprezentatywność, stan zachowania i ocenę ogólną) i gatunków (stan siedlisk, ocena znaczenia obszaru), jak również uzupełniono opis obszaru, wartość przyrodniczą, znaczenie oraz zagrożenia. Natomiast z uwagi na konieczność zatwierdzenia zmiany przez Komisję Europejską - nie wykreślono siedlisk 3220, 6410 i gatunków 1188, 1066, 5339 , 1145 i 1060 z listy przedmiotów ochrony Obszaru.

Osobnym wnioskiem do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska zostanie przekazana korekta granic obszaru, która ma na celu dociągnięcie ich do istniejących granic działek ewidencyjnych, wyłączenie działek na których nie odnaleziono siedlisk przyrodniczych (pola uprawne, tereny zabudowane) i włączeniu do obszaru działek, na których zinwentaryzowano przedmioty ochrony, co wpłynie na poprawę spójności obszaru Natura 2000.

Najważniejszymi zagrożeniami dla siedlisk łąkowych oraz gatunków motyli, będących przedmiotami ochrony obszaru, są zaniechanie, brak koszenia lub zbyt intensywne koszenie, wkraczanie gatunków inwazyjnych (m.in. nawłoć późna) oraz zarastanie krzewami i podrostami drzew. Istotnym zagrożeniem jest także przeznaczanie terenów łąk pod zabudowę. Potencjalnym zagrożeniem dla stanowisk modraszków jest przeznaczenie w Gminie Lubomierz terenów stanowiących siedlisko modraszków pod zabudowę (dotyczy

działek nr 65, 67/1, 68, 67/2, obręb Pokrzywnik), co może spowodować istotne zmniejszenie powierzchni ich siedliska. Ważne jest zatem, aby w trakcie realizacji zabudowy brać pod uwagę jej wpływ na przedmioty ochrony obszaru.

Dla siedlisk 3260, 6430 i 8220 nie zidentyfikowano zagrożeń istniejących, potencjalne natomiast związane są głównie z zanieczyszczeniem powierzchniowym wód rzeki Bóbr (3260) oraz wkraczaniem gatunków inwazyjnych, które mogą pogorszyć stan siedliska (6430 i 8220).

Ze zidentyfikowanych zagrożeń dla siedlisk leśnych (9110, 9170, 9190, *91E0) do najważniejszych zalicza się zbyt mały udział martwego drewna, dominację lub znaczny udział gatunków obcych ekologicznie (np. świerk, modrzew, sosna) lub geograficznie (np. daglezja), fragmentacja siedliska oraz gatunki inwazyjne (w obrębie siedliska *9180 występuje niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* jednak jego wyeliminowanie na obecną chwilę jest niemożliwe). Dla siedliska 9190 problem stanowi także zaśmiecanie lasu odpadami stałymi.

Głównymi zagrożeniami dla traszki grzebieniastej jest przywrócenie na stawach stanowiących jej siedlisko intensywnej hodowli ryb, co może spowodować wzrost drapieżnictwa a tym samym zmniejszenie liczebności osobników. Jednocześnie zagrożeniem dla niektórych stanowisk jest zaniechanie użytkowania, co skutkuje wysychaniem stawów i zanikiem stanowisk gatunku. Dla głowacza białopłetwego jedyne zagrożenie związane jest z zarybianiem Bobru pstrągiem - ryba ta często odżywia się młodymi głowaczami.

Dla nocka dużego 1324, którego kolonia rozrodcza znajduje się w kościele we Wleniu, istotnym problemem jest gromadzenie się guana nietoperzy na strychu, co zagraża strukturze budynku i samej kolonii. Z zagrożeń potencjalnych głównym są plany oświetlenia bryły kościoła, które wykonane w nieodpowiedni sposób mogą spowodować pogorszenie warunków bytowania gatunku. Dla drugiego gatunku nietoperza będącego przedmiotem ochrony w obszarze – mopka 1308 – nie zidentyfikowano zagrożeń z uwagi na niewystarczającą wiedzę na temat jego obecności w ostoi. Należy przeprowadzić badania uzupełniające.

Dla siedlisk, dla których zidentyfikowano istniejące zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej.

Działania ochronne mają na celu zachowanie przedmiotów ochrony w stanie właściwym bądź co najmniej niezadowalającym lub poprawę ich stanu poprzez ochronę czynną. Dotyczą one m.in. zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony, położonych na trwałych użytkach zielonych poprzez przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąkarskiego lub łąkarsko-pastwiskowego na siedliskach 6210, 6230, 6510 a co za tym idzie poprawę stanu siedlisk gatunków motyli 6177, 6179, poprawę struktury i funkcji siedlisk leśnych poprzez eliminację gatunków obcych siedliskowo oraz zwiększenie ilości martwego drewna. Dla głowacza białopłetwego istotną będzie kontrola zarybiania rzeki Bóbr, ważne jest także utrzymanie drożności rzeki w miejscu występowania głowacza białopłetwego. Natomiast dla traszki grzebieniastej planuje się m.in. ustalenie i wdrożenie sposobu użytkowania zasiedlonych stawów we współpracy z ich właścicielem, tak aby by nie pogorszyć stanu siedliska gatunku lub odtworzenie siedliska gatunku poprzez napełnienie stawów wodą. Dla jednego ze stanowisk natomiast (zlokalizowanego w obrębie działki nr 409/1 obręb Mojesz), zaleca się utrzymanie obecnego sposobu

gospodarowania stawem. Dla nocka dużego 1324 zaplanowano posprzątanie zalegającego na strychu kościoła guana oraz zaleca się sposób oświetlenia kościoła.

Zaplanowany monitoring dotyczy kontroli płatów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków w zakresie wykonania zaplanowanych działania ochronnych. Ponadto dla wszystkich przedmiotów ochrony zaplanowano monitoring oceny ich stanu zachowania według parametrów opracowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zwanego dalej „PMŚ", w terminach określonych w zarządzeniu.

Jako uzupełnienie wiedzy wskazano na konieczność zweryfikowania lokalizacji stanowisk modraszków w obrębach Maciejowiec, Pasiecznik, Pokrzywnik gmina Lubomierz. Ponadto należy uzupełnić wiedzę na temat występowania w obszarze mopka 1308, jak również wiedzę na temat żerowisk i tras przelotów nocka dużego 1324. Zaplanowano także uzupełnienie stanu wiedzy o priorytetowym siedlisku *9180.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian w istniejących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy Wleń w granicach administracyjnych obrębów: Łupki, Klecza, Strzyżowiec, Radomice i Pilchowice, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Zmiany w dokumentach planistycznych dotyczą wyłączenia wskazanych w zarządzeniu działek z zalesiania oraz użytkowanie ich zgodnie z wymogami siedlisk na nich zlokalizowanych (siedlisko 6510 i siedlisko gatunku 6179), jak również zamieszczenia informacji na temat ich występowania .

Sporządzenie planu ochrony dla Obszaru nie jest konieczne. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w Obszarze.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski", współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których są opracowywane plany zadań ochronnych.

W Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim (wydanie z dnia 30 kwietnia 2011 r.) ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla przedmiotowego Obszaru. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia do: Urzędu Gminy w Jeżowie Sudeckim, Urzędu Gminy w Starej Kamienicy, Urzędu Miasta Wleń, Urzędu Miasta Lubomierz, Urzędu Miasta Lwówek Śląski, Urzędu Gminy w Pielgrzymce i Urzędu Miasta Świerzawa.

Następnie w dniu 10 maja 2012 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. informujące o przystąpieniu przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu do sporządzenia projektów planów zadań ochronnych dla 23 obszarów Natura 2000, w tym dla obszaru Ostoja nad Bobrem PLH020054. Obwieszczenie zostało również przekazane i wywieszone na tablicy ogłoszeń:
Urzędu Gminy w Jeżowie Sudeckim 11 maja – 4 czerwca 2012 r.
Urzędu Gminy w Starej Kamienicy 11 maja – 8 czerwca 2012 r.
Urzędu Miasta i Gminy Wleń 11 maja – 15 czerwca 2012 r.
Urzędu Miasta i Gminy Lubomierz 11 maja – 4 czerwca 2012 r.
Urzędu Miasta i Gminy Lwówek Śląski 17 maja – 8 czerwca 2012 r.
Urzędu Gminy w Pielgrzymce 10 maja – 4 czerwca 2012 r.
Urzędu Miasta i Gminy Świerzawa 11 maja – 4 czerwca 2012 r.

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano spotkanie informacyjne oraz dwa spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, Standardowego Formularza Danych, zapisy dokumentów planistycznych oraz rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony. Zaplanowana wizja terenowa nie odbyła się, z uwagi na bardzo złe warunki pogodowe.

Obwieszczeniem z dnia 1 kwietnia 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust.4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu 3 kwietnia 2014 r. Projekt zarządzenia udostępniono również na Platformie Informacyjno – Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszone na tablicach ogłoszeń: Urzędu Gminy w Starej Kamienicy, Urzędu Miasta i Gminy Wleń, Urzędu Miasta i Gminy Lubomierz, Urzędu Gminy w Pielgrzymce, Urzędu Miasta i Gminy Świerzawa w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.; Urzędu Miasta i Gminy Lwówek Śląski w dniach 8 kwietnia – 29 kwietnia 2014 r., Urzędu Gminy w Jeżowie Sudeckim w dniach 4 kwietnia – 25 kwietnia 2014 r.; Starostwa

Powiatowego w Lwówku Śląskim w dniach 4 kwietnia – 25 kwietnia 2014 r., Starostwa Powiatowego w Jeleniej Górze w dniach 9 kwietnia – 5 maja 2014 r., Starostwa Powiatowego w Złotoryi w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Uwagi do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników rozpatrzono następująco:

1. Uwaga dotycząca usuwania siedlisk i gatunków z SDF
   a) Dotycząca siedliska 6410 i zakodowania jako N/P – uwaga nie została uwzględniona. W przypadku zaniku siedliska przyrodniczego, zgodnie z Instrukcja wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 (wersja 2012.1) dopuszczalne jest także, jako rozwiązanie alternatywne, usuniecie informacji na temat tego siedliska z SDF.
   b) Dotycząca braku wystarczających przesłanek do zmiany ocen dla ryb (piskorza i różanki) z B na D – uwaga nie została uwzględniona. W trakcie prac nad planem zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru przeanalizowane zostały dostępne dane źródłowe na temat występowania gatunków ryb stanowiących przedmioty ochrony obszaru, z których wynikało, iż różanka była odławiana jedynie w okolicach Brzeźnicy, a więc poza obszarem Ostoi nad Bobrem natomiast piskorz nie został w ogóle wykazany. Przeprowadzone badania terenowe – odłowy w trzech punktach również nie potwierdziły ich występowania ani też dogodnego dla nich siedliska. Nie istnieje przesłanka aby zakładać, że populacja – nawet jeżeli się pojawi, będzie znacząca dla ochrony obszaru z uwagi na jej występowanie. Natomiast w związku z tym, że istnieje prawdopodobieństwo pojawienia się tych gatunków w dopływach Bobru nadano im kategorię D.
2. Uwaga dotycząca proponowanego w planie zadań ochronnych wyłączenia kilku działek stanowiących pola orne z granic obszaru, ze względu na brak przedmiotów ochrony – uwaga nie została uwzględniona. Nie ma możliwości udowodnienia, jakie siedliska były na tym terenie 1 maja 2004 roku, jak również nie ma żadnych danych terenowych ani literaturowych, które wskazywałyby na obecność cennych siedlisk przyrodniczych w tym obszarze. Zbiorowiska łąk świeżych i zmiennowilgotnych, siedliska modraszków są chronione w wielu innych obszarach na terenie Dolnego Śląska, więc nie ma potrzeby sądzić, że ten typ siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków jest w niewłaściwym stopniu chroniony.
3. Uwaga dotycząca dodania zagrożenia dla siedliska 3260, 6430 i głowacza białopłetwego związana z pracami w obrębie koryta rzeki polegającymi na remontach czy regulacji została uwzględniona. Dodano zagrożenie potencjalne o kodzie J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych wraz z opisem.
4. Uwagi dotyczące formułowania celów działań ochronnych:

   a) cele nie powinny odnosić się do nie zdefiniowanych prawnie stanów ochrony FV, U1, U2 – uwagi nie uwzględniono, gdyż użyte oznaczenia stanu ochrony poszczególnych przedmiotów ochrony są zgodne z treścią załącznika do obowiązującego *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r.*

w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.),

b) cel *zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej na U1)* oznacza dopuszczenie do pogorszenia ocen wskaźników z FV do U1, a wskaźników niekardynalnych nawet do U2, ponadto utrzymanie stanu U1 niekoniecznie jest „niepogorszeniem", gdyż stan ten może oznaczać np. stały powolny ubytek powierzchni siedliska – uwagi nie uwzględniono, sformułowany cel dotyczy oceny całości siedliska, jaką chcemy osiągnąć pod koniec obowiązywania PZO, a nie oceny poszczególnych płatów,

c) w opisie celów należy wprost opisać, jakie kryteria i wskaźniki powinny być spełnione, by uznać cel za osiągnięty – uwaga nie została uwzględniona, gdyż zdefiniowane cele wskazują ogólny kierunek działań zmierzających do zachowania lub poprawy stanu gatunku lub siedliska, natomiast zaplanowane działania ochronne ukierunkowane są na poprawę poszczególnych wskaźników w zależności od stanu i potrzeb danego przedmiotu ochrony.

5. Uwaga dotycząca potrzeby zidentyfikowania zagrożenia dla modraszków, jakim jest koszenie w okresie lotu motyli oraz w okresie, gdy jaja i gąsienice znajdują się w kwiatostanach (lipiec, sierpień) - uwaga została uwzględniona, zagrożenie dla motyli zostało dodane jako zagrożenie potencjalne.
6. Uwaga dotycząca określenia znaczenia terminu „ekstensywne" użytkowanie trwałych użytków zielonych i wprowadzenia konkretnych kryteriów „ekstensywności" - uwaga nie została uwzględniona, gdyż nie ma potrzeby definiowania terminu funkcjonującego od dłuższego czasu w praktyce, którego znaczenie jest powszechnie znane.
7. Uwagi dotyczące:

   a) sformułowania zapisu działania ochronnego *„użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW",* stanowiące, że takie określenie odwołuje się do przyszłych, nieistniejących jeszcze dokumentów, ponadto nie ma gwarancji, że odpowiedni pakiet w przyszłym PROW będzie rzeczywiście właściwy dla ochrony wskazanego siedliska.,

   b) odnosząc się do modraszków wniesiono uwagę, że w obecnej propozycji PROW 2014 – 2020 nie ma pakietu ukierunkowanego na ich ochronę, a proponowane pakiety ochrony łąk nie gwarantują usunięcia istotnego zagrożenia dla modraszków,

   c) wskazano, że w opisie działania należy konkretnie wskazać warunki brzegowe których stosowanie jest właściwym środkiem ochronnym dla siedliska.

   Powyższe uwagi nie zostały uwzględnione, gdyż wprowadzony zapis jest prawidłowy. Zapis nie odnosi się do przyszłych, nieistniejących dokumentów, ale do obecnie obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zwanego dalej „PROW". Natomiast przyszły PROW podlegał będzie szerokim konsultacjom i zapisy tego programu powinny uwzględniać ochronę elementów przyrodniczych, natomiast eksperci kwalifikujący użytki zielone do programu winni uwzględnić również obecność motyli.

Motyle mogą być związane z różnymi typami siedlisk łąkowych, wpisanie sztywnych wartości nie daje możliwości dostosowania zapisów do indywidualnych wymagań w konkretnym przypadku. Ponadto wskazanie szczegółowych warunków brzegowych mogłoby spowodować brak zgodności zapisów PZO z przyszłym PROW, co mogłoby prowadzić do braku możliwości kwalifikowania siedliska do programu, co z kolei wiązałoby się z brakiem korzyści dla realizującego program.

8. Uwaga dotycząca niezrozumiałego zapisu: „dostosowanie ilości martwego drewna do konkretnych uwarunkowań lokalnych". Powyższy zapis oznacza dostosowanie do „wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych. Dotyczy całości danego siedliska, nie poszczególnych płatów. Określenie wartości progowych dla poszczególnych płatów mogłoby okazać się nierealne do osiągnięcia w okresie obowiązywania planu. Natomiast cele i działania ochronne zakładają konieczność poprawy struktury i funkcji siedlisk leśnych (tj. poprawę poszczególnych wskaźników, zgodnych z metodyką Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, zwanego dalej „GIOŚ", w tym wskaźnika martwe drewno).
9. Uwaga dotycząca niezrozumiałego zalecenia *„…we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (nie zagrażające trwałości lasu)..."*, gdyż pozostałości pozrębowe to zazwyczaj gałęzie, których pozostawienie ma niewielkie znaczenie dla różnorodności biologicznej, podczas gdy kluczowe jest pozostawienie pni drzew - uwaga nie została uwzględniona. Pozostawianie pozostałości pozrębowych w postaci gałęzi również ma znaczenie dla bioróżnorodności biologicznej, natomiast działania w postaci nie usuwania wywrotów i złomów oraz pozostawiania martwych drzew stojących, nie usuwania drzew dziuplastych i próchniejących zostały zaplanowane w ramach działania mającego na celu *zapewnienie istotnych zasobów martwego drewna (...)* dla siedlisk leśnych
10. Uwaga dotycząca dopuszczenia w zapisach PZO usuwania w siedliskach leśnych drzew zamierających, złamanych i wywróconych w ramach cięć sanitarnych została uwzględniona, a zapis usunięto.
11. Uwaga dotycząca nieprawidłowego sformułowania działania ochronnego *„…odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym...",* gdyż należy wskazać, jakie składy są odpowiednie, a jakie nie - uwaga nie została uwzględniona. Zaplanowane działanie dotyczy kształtowania odnowień drzewostanów, dla których skład gatunkowy wynika z Planu Urządzania Lasu (zwanego dalej „PUL"). Nie ma potrzeby wskazywania konkretnych gatunków do odnowień, gdyż sformułowanie to oznacza kształtowanie odnowień zgodnie z określonym w literaturze fachowej składem drzewostanu dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych.
12. Uwagi dotyczące wprowadzenia zaleceń dla leśnych siedlisk przyrodniczych w następującym zakresie:
    a) pozostawienie w gospodarce leśnej nienaruszonych 5-10% każdego użytkowanego rębnie drzewostanu (z wyraźnym wskazaniem minimalnego wskaźnika % dotyczącego każdego użytkowanego rębnie wydzielenia), z pozostawieniem biogrup do naturalnej śmierci i rozkładu - uwaga nie została uwzględniona. W ramach prac nad planem ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność zastosowania tego

działania. Ponadto zasady hodowli lasu przewidują pozostawienie do 5% powierzchni każdego wydzielenia bez zabiegów gospodarczych,

b) pozostawienie nienaruszonych fragmentów drzewostanu w strefach przypotokowych, w tym wyłączenie z pozyskania drewna dla siedliska 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae)* i olsy źródliskowe strefy na odległość 30 m od wszystkich potoków – uwagi nie zostały uwzględnione, gdyż w ramach prac nad planem dla obszaru ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania,

c) stosowanie podwyższanego wieku dojrzałości rębnej drzewostanów - uwaga nie została uwzględniona, gdyż wiek rębności drzewostanów jest określony w PUL i nie podlega modyfikacji w ramach PZO.

13. Uwaga dotycząca zastosowania dla wszystkich typów siedlisk leśnych trwałego pozostawienia całych wybranych wydzieleń bez wskazań gospodarczych, jako powierzchni referencyjnych dla ekosystemu - uwaga nie została uwzględniona, gdyż wiele wydzieleń siedlisk leśnych wymaga zabiegów gospodarczych lub przebudowy drzewostanu poprzez stopniowe ograniczanie gatunków niezgodnych z typem siedliska i nie może być zaliczone do drzewostanów referencyjnych.
14. Uwaga dotycząca utrzymania ciągłości ekologicznej ze względu na występowanie głowacza białopłetwego na całej długości cieków w obszarze została uwzględniona. Jednak z uwagi, iż zapis ma charakter zalecenia a nie działania, pozostawiono go jedynie w dokumentacji Planu oraz odpowiednio przeredagowano.

Uwagi tożsamej treści do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników oraz osobę prywatną rozpatrzono następująco:

1. Uwaga odnosząca się do cytowania źródeł oraz nie ujęcia w wykazie źródeł kluczowych dla obszaru publikacji – w zakresie cytowania uwaga została uwzględniona - dokumentacja planu zostanie uzupełniona o ten element. Natomiast zarówno w wykazie źródeł jak i w spisie literatury ujęto publikację *Reczyńska K. 2008. Rozmieszczenie i stan zachowania siedlisk przyrodniczych projektowanego obszaru Natura 2000 „Ostoja nad Bobrem”.* Natomiast publikacja „*Dwa nowe stanowiska Botrychium lunaria w Sudetach Zachodnich*” autorstwa K. Reczyńskiej i K. Świerkosza, która ukazała się w 2013 r. nie została ujęta z uwagi na fakt, iż plan zadań ochronnych sporządzany był na przełomie 2012/2013 r. i wykonawca nie posiadał wiedzy na jej temat.
2. Uwaga dotycząca zbyt małego zakresu prac terenowych i budowanie PZO na podstawie Planu Urządzania Lasu oraz wnioskowania ocen dla poszczególnych wskaźników na podstawie inwentaryzacji Lasów Państwowych z 2007 r. – uwaga nie została uwzględniona.

   Prace terenowe przeprowadzane na potrzeby sporządzania planu zadań ochronnych mają na celu weryfikację istniejących dostępnych danych, jak również punktową inwentaryzację przedmiotów ochrony obszaru - brak jest obowiązku przeprowadzania pełnej i szczegółowej inwentaryzacji w terenie. W przypadku, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia pełnej inwentaryzacji terenowej należy podjąć

próbę wykorzystania wszystkich zdobytych informacji i na tej podstawie przeprowadzić wnioskowanie o ocenach poszczególnych wskaźników i parametrów. Dane zawarte w inwentaryzacji Lasów Państwowych, zwanych dalej „LP" z 2007 r. są właśnie takim źródłem, z którego można czerpać i wnioskować na temat stanu przedmiotów ochrony w obszarze. Oceny w niej zawarte, biorąc pod uwagę specyfikę obszaru, są bardzo prawdopodobne. W przypadku siedlisk leśnych eksperci przeanalizowali każdy płat. Na podstawie zamieszczonych danych byli w stanie wnioskować pośrednio o stanie zachowania poszczególnych płatów (wiek drzewostanu, struktura drzewostanu, zróżnicowanie gatunkowe, gatunki obce siedliskowo i geograficznie, odnowienie naturalne, ilość martwego drewna - większość płatów, ma U1 lub U2). W warstwie LP oraz w opisie taksacyjnym były także czasami dodatkowe informacje, takie jak: gatunki inwazyjne, zachwaszczenie runa. Wszystko to zostało wykorzystane do jak najlepszej i najpełniejszej oceny, biorąc pod uwagę możliwości wykonania tylko punktowej inwentaryzacji. Natomiast w PZO Plany Urządzenia Lasu wykorzystano w celu identyfikacji zagrożeń wynikających z planowanych do wykonania działań gospodarczych. Ponadto w przypadku płatów siedlisk leśnych nie weryfikowanych terenowo posłużono się opisami taksacyjnymi – przeanalizowano je pod kątem składu gatunkowego, wieku drzewostanu, obecności poszczególnych warstw fitocenozy, obecności gatunków obcych siedliskowo i geograficznie. Na tej podstawie wnioskowano o ocenach poszczególnych wskaźników oraz na podstawie wiedzy zdobytej w terenie i weryfikacji innych płatów siedlisk leśnych. Zaplanowane zostały odpowiednie działania ochronne, więc cel i założenia Planu zostały spełnione. Należy przy tym pamiętać, że plan zadań ochronnych ma za zadanie zebrać wiedzę o obszarze i jego przedmiotach ochrony, co daje podstawę do późniejszego śledzenia zmian. Reasumując: tut. Dyrekcja nie widzi konieczności sporządzania planu ochrony dla przedmiotowego obszaru.

3. Uwaga dotycząca pochopnego przeniesienia na D siedliska 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków została uwzględniona. SDF obszaru zostanie odpowiednim wnioskiem skorygowany, natomiast dla przedmiotowego siedliska w planie zadań ochronnych zaplanowano uzupełnienie stanu wiedzy, które pozwoli na jednoznaczne stwierdzenie faktycznego jego występowania w obszarze.
4. Uwaga dotycząca błędów redakcyjnych w treści dokumentacji Planu, w działaniach fakultatywnych dla siedlisk 6210, 6230 – uwaga została uwzględniona. Zapisy zostały skorygowane w tym zakresie.

<u>Ponadto uwagi osoby prywatnej dotyczyły:</u>

1. Nie wykazania wśród przedmiotów ochrony w obszarze siedlisk 8210 wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami z *Potentilletalia caulescentis* i *6110 – skały wapienne neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alysso-Sedion*) – uwaga nie została uwzględniona. Publikacja w której zawarta jest informacja na temat ich występowania w obszarze Ostoja nad Bobrem („*Dwa nowe stanowiska Botrychium lunaria (L.) Sw. w Sudetach Zachodnich*" Acta Botanica Silesiaca 9:175-184), ukazała się w 2013 r. natomiast plan zadań ochronnych sporządzany był na przełomie 2012/2013 r. i wykonawca nie posiadał wiedzy na jej temat. Ponadto w ww. publikacji wspomniano jedynie o występowaniu tych siedlisk (opisane zresztą jako obserwacja niepublikowana autorów), nie zawiera ona szczegółowych

danych takich jak: powierzchnia zajmowana przez siedliska, stan zachowania, reprezentatywność, ocena ogólna, które mogłyby pozwolić na włączenie ich do listy przedmiotów ochrony obszaru. Natomiast jeśli chodzi o siedlisko *91I0 Ciepłolubne dąbrowy – wykonawca planu zadań ochronnych miał za zadanie zweryfikowanie istniejącej listy przedmiotów ochrony obszaru wraz z uwzględnieniem siedlisk lub gatunków, które w SDF obszaru miały kategorie D. Siedlisko *91I0 nie znajdowało się na tej liście, zatem nie było przedmiotem badań, nie zostało także znalezione w terenie przez ekspertów. Na dzień dzisiejszy tut. Dyrekcja nie podsiada szczegółowych danych (wymienionych powyżej), które pozwoliłyby na ocenę znaczenia obszaru dla tego siedliska oraz włączenia go na listę przedmiotów ochrony.

2. Obniżenia oceny stanu zachowania siedliska 9110 Kwaśne buczyny ze względu na obecność dębu – uwaga została uwzględniona. Ocena wskaźnika - gatunki charakterystyczne – została zmieniona dla 3 płatów z U1 na FV. Nie wpłynie to jednak na ocenę ogólną siedliska U2 (której powodem jest niska ocena dla wskaźnika martwe drewno).

Uwagi zgłoszone przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych zostały rozpatrzone następująco:

1. Siedliska: 9110 Kwaśne buczyny *(Luzulo-Fagetum),* 9190 *Kwaśne dąbrowy* (*Quercion robori-petraeae*), 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum),* *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae,* olsy źródliskowe - uwzględniono uwagę dotyczącą usunięcia zagrożenia istniejącego *B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. Wykonanie zaplanowanych wskazań gospodarczych (trzebieży) oraz usuwanie przestojów w niektórych płatach siedliska ogranicza możliwość zwiększenia zasobów martwego drewna, co wpływa na zmniejszenie różnorodności biologicznej siedliska, ujednolicanie jego struktury przestrzennej i zanik siedlisk zwierząt, grzybów i mszaków związanych z martwym drewnem.*
2. Siedliska: 9110 Kwaśne buczyny *(Luzulo-Fagetum),* 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)* – nie uwzględniono uwagi dotyczącej zmiany opisu zagrożenia potencjalnego *J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska – „w niektórych płatach obecność gatunków obcych ekologicznie (np. świerk, modrzew, sosna) i/lub geograficznie (dąb czerwony) oraz zniekształcony skład drzewostanu mogą w przyszłości doprowadzić do zaburzenia naturalnego składu gatunkowego grądów i pogorszyć strukturę siedliska”* na *„w niektórych płatach dominacja lub znaczny udział...”* ponieważ właśnie ze względu na fakt iż jest to jedynie „obecność” a nie dominacja gatunków obcych zaklasyfikowano je jako zagrożenie potencjalne dla ww. siedlisk.
3. Siedliska: 9130 *Żyzne buczyny (Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion,* 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)* –uwzględniono uwagę dotyczącą usunięcia zagrożenia potencjalnego *B02 – Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - niedostosowany do typu siedliska rodzaj rębni (np. IIb) może prowadzić do powstania jednopiętrowego odnowienia naturalnego, co niekorzystnie wpłynie na gatunki runa.*

4. Traszka grzebieniasta 1166 – nie uwzględniono uwag dotyczących zmiany brzmienia opisów zagrożeń istniejącego i potencjalnego A05.01 Hodowla zwierząt na : „*Intensywna hodowla ryb i nie dostosowanie zbiorników wodnych do warunków bytowych traszki wpływa na pogorszenie stanu siedlisk rozrodczych traszki*". Opisy zagrożeń zaproponowane przez tut. Dyrekcję w pełni oddają charakter zagrożeń.
5. Siedliska 9110 Kwaśne buczyny *(Luzulo-Fagetum),* 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)* – uwzględniono uwagę dotyczącą zmiany opisu działania pn. „*W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla kwaśnych buczyn) wraz z eliminacją lub stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. świerk, sosna)"* na *„W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla kwaśnych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. świerk, sosna)".* Analogicznie dla obu siedlisk.
6. Siedliska: 9110 Kwaśne buczyny *(Luzulo-Fagetum),* 9130 *Żyzne buczyny (Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion),* 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum),* 9190 *Kwaśne dąbrowy* (*Quercion robori-petraeae*), *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *(Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae,* olsy źródliskowe – uwagę dotyczącą usunięcia słowa „nieuporządkowane pozostałości pozrębowe" w zapisie dotyczącym działania związanego z zapewnieniem zasobów martwego drewna uwzględniono w części, zamieniając sformułowanie na „rozproszone pozostałości pozrębowe". Ponadto usunięto z zapisu słowo „istotnych", ponieważ nie określa ono precyzyjnie i mierzalnie ilości jakie należy pozostawiać. Ostateczna forma zapisu (poniżej) wskazuje natomiast w jaki sposób (poprzez co), należy zwiększyć zasoby martwego drewna:

   „Zapewnianie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez:

   - nie usuwanie wywrotów i złomów,

   - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących,

   - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, rozproszone pozostałości pozrębowe (nie zagrażające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego".
7. Uwzględniono wszystkie pozostałe uwagi dotyczące lokalizacji działań ochronnych w zakresie usunięcia bądź dodania wydzieleń leśnych wskazanych przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych we Wrocławiu oraz Nadleśnictwa: Złotoryja i Lwówek Śląski, jak również wskazano na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy w obrębie wydzieleń 184-g, 188-d, 189-c, 189-c, 189-d, 189-g (Nadleśnictwo Złotoryja, Obręb Świerzawa, Leśnictwo Proboszczów) z uwagi na niejednoznaczne występowanie tam siedliska 9190 (wg Nadleśnictwa 9110).

8. Doprecyzowano, iż wskazanie do zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Wleń (obręb Pilchowice) dotyczy części działki 364/77 (obejmujące wydzielenia 77ax i 77 jx).
9. Pozostałe uwagi (część II) nie dotyczą projektu zarządzenia i nie są przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania.

Projekt zarządzenia został także przesłany do zaopiniowania do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Wszystkie techniczne uwagi GDOŚ zostały uwzględnione. Dodano opisy dla zagrożeń o kodzie X – brak zagrożeń. Doprecyzowano kody zagrożeń związane z użytkowaniem bądź brakiem użytkowania siedlisk łąkowych. Uzupełniono cel działań ochronnych dla mopka 1308. Doprecyzowano także zapis odnoszący się do podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych dla głowacza białopłetwego oraz zapisów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej dla siedlisk 9110, 9170, 9190, *91E0 z uwagi na fakt, iż część płatów położona jest na gruntach prywatnych. Przeredagowano zapisy działania ochronnego dla siedliska 9190 oraz działań ochronnych dla traszki. Usunięto z treści zarządzenia działania: „*utrzymania drożności rzeki w miejscu występowania głowacza białopłetwego*", „*utrzymania obecnego sposobu gospodarowania stawem*" dla traszki grzebieniastej oraz zapis „*zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony, położonych na trwałych użytkach zielonych"* z uwagi na fakt, iż zapisy mają charakter zalecenia/wskazania, a nie mierzalnego działania do wykonania postanowiono pozostawić je jedynie w uzasadnieniu do zarządzenia oraz dokumentacji planu zadań ochronnych. Dodano monitoring stanu zachowania dla nocka dużego 1324.

Odnośnie uwagi dotyczącej wskazania GIOŚ jako podmiotu odpowiedzialnego za monitoring stanu ochrony przedmiotów ochrony - przeredagowano zapis wskazując, że GIOŚ nie jest podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie monitoringu w ramach planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, jednakże na stanowiskach objętych Państwowym Monitoringiem Środowiska, w przypadku posiadania środków, może taki monitoring przeprowadzić.

Nie uwzględniono uwagi dotyczącej usunięcia zapisu wskazującego organizacje pozarządowe jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie działań ochronnych, gdyż działania te mogą być wykonane przez organizacje pozarządowe w przypadku wyrażenia woli ich wykonania lub w przypadku realizacji projektów z zakresu ochrony czynnej ze środków publicznych. Ponadto wprowadzenie ww. zapisu w planie zadań ochronnych może zwiększyć możliwości pozyskania przez organizacje pozarządowe środków na wykonanie działań.

Nie uwzględniono również uwagi dotyczącej wskazania bardziej precyzyjnego terminu uzupełnienia stanu wiedzy zaplanowanego dla siedliska *9180, nietoperzy 1308, 1324 oraz dwóch gatunków modraszków. Obecnie istniejący zapis w brzmieniu : „w okresie obowiązywania PZO" daje możliwość zaplanowania działań – określonych również w planach zadań ochronnych dla innych obszarów Natura 2000 - w szerszym przedziale czasowym.

Ponadto, po uwadze osoby prywatnej, przeredagowano zapis działania ochronnego dla głowacza białopłetwego dotyczący kontroli zarybiania gatunkami gospodarczymi. W związku z tym, iż trudno obecnie

oszacować jaka liczba wprowadzanych do rzeki pstrągów i węgorzy negatywnie wpływa na populacje głowacza, zaplanowano w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych coroczną analizę presji gatunków drapieżnych i w przypadku stwierdzenia negatywnego ich wpływu - analizę zapisów operatu rybackiego w części dotyczącej zarybiania gatunkami gospodarczymi, a następnie podjęcie działań minimalizujących.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 11 września 2014 r.